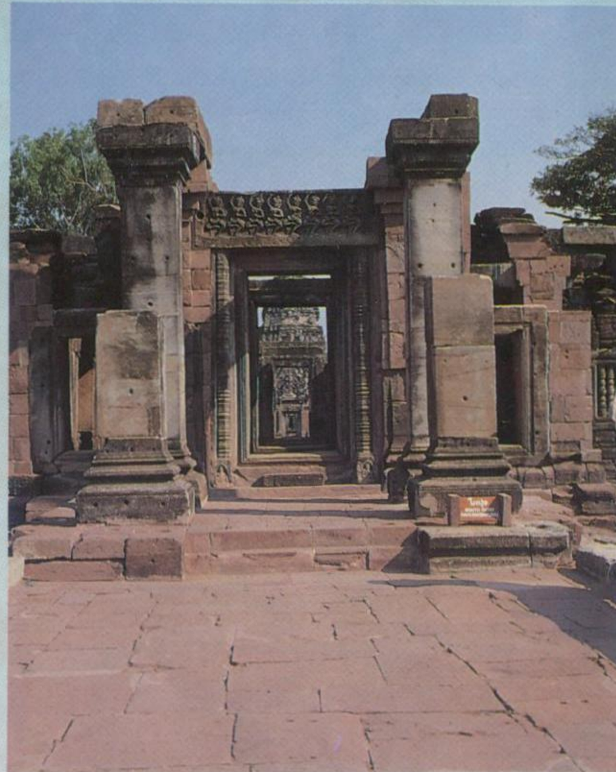
สะพานนาค อยู่หน้าประตูซุ้มด้านทิศใต้ก่อนเข้าสู่ปราสาท และอยู่ในแนวเดียวกันกับประตูชัยด้านทิศใต้ ที่เชิงสะพานนาคมีรูปสิงห์เพศผู้ยืนอยู่ ๒ ตัว คอยพิทักษ์รักษาศาสนสถาน เหนือขึ้นไปเป็นนาคราวบันได ลักษณะนาคเป็นนาค ๗ เศียร สะพานนาคนี้เป็นเสมือนสะพานทอดสู่เขาพระสุเมรุอันเป็นที่อยู่ของผู้เป็นเจ้า (ตัวปราสาท) ลักษณะของสิงห์และนาคนี้คงสลักขึ้นราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๗

สะพานนาค

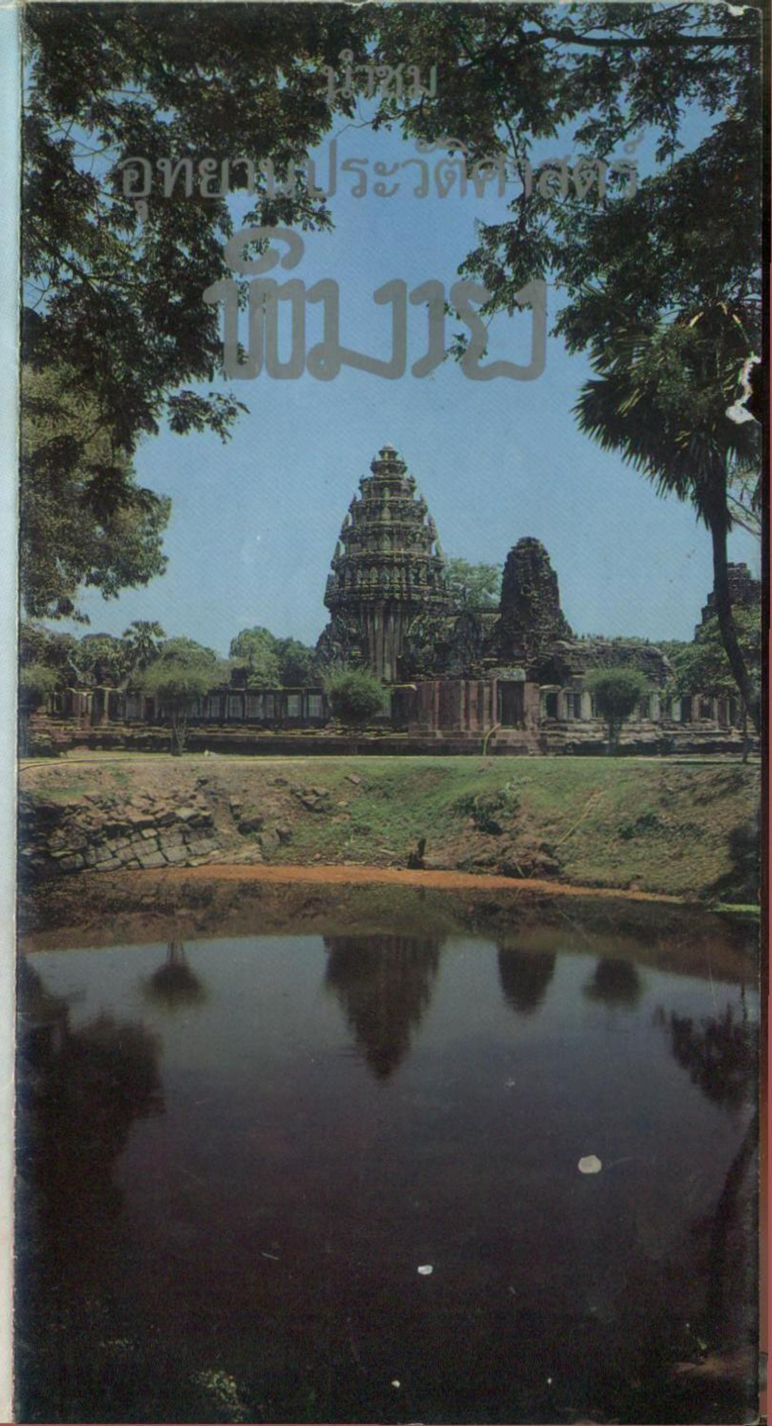

ประตูซุ้ม

ประตูซุ้ม อยู่ถัดจากสะพานนาคเข้าไปยังตัวปราสาท แบ่งออกเป็น ๓ คูหา มีช่องประตูแยกเป็นคูหาต่อออกไปทางทิศตะวันออกและตะวันตก อีกข้างละ ๓ คูหา ด้านทิศตะวันตกมีทับหลังชิ้นหนึ่งสลักเป็นรูปขบวนแห่พระพุทธรูปนาคปรกที่ประดิษฐานอยู่เหนือคานหาม ต่อจากประตูซุ้มด้านทิศใต้ชักปีกกาเป็นกำแพงยาวออกไปด้านละ ๘๐ เมตร แล้วจึงหักมุมฉากเป็นแนวกำแพงโดยรอบ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๒๒๐×๒๗๗.๕๐ เมตร และสร้างประตูซุ้มมีคูหาติดต่อกันทั้งสี่ทิศอย่างเดียวกับประตูซุ้มด้านทิศใต้ ต่างกันที่ไม่มีสะพานนาคเท่านั้น

ระหว่างซุ้มประตูทางด้านทิศใต้กับระเบียงคดที่ล้อมรอบปรางค์ประธานมีทางเดินเชื่อมยกระดับสูงจากพื้นประมาณ ๑ เมตร ก่อเป็นทางเดิน ๓ สาย เชื่อมถึงกันโดยตลอด เดิมคงจะมีหลังคามุงด้วยกระเบื้อง มีบราลีดินเผาประกอบ

นำชม
อุทยานประวัติศาสตร์
พิมาย

ถนนตัดใหม่

ไปตลาดแค

ม.มูล

ลำจักราช

ลำน้ำเค็ม

สัญลักษณ์...

1 ปราสาทหินพิมาย...
2 เมรุพรหมทัต...
3 สระขวัญ...
4 สระพรุ่งหรือสระศรี...
5 สระแก้ว...
6 สระโบสถ์...
7 สระเพลง...
8 ประตูชัย...
9 ประตูหิน...
10 ประตูผี...
11 คูเมือง...
12 พิพิธภัณฑ์พิมาย...
13 กุฏิฤาษี...
14 สระช่องแมว...
15 ท่านางสระผม...
16 แนวถนนโบราณ...
17 ไทรงาม...
18 ที่ว่าการอำเภอพิมาย...

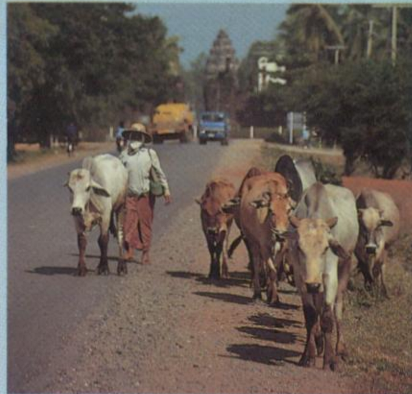

PHIMAI HISTORICAL PARK

job drawing...	LAYOUT
checked...	
drawn...	Rungsarit Areewong
date...	November. 88
scale...	Graphic scale

ในบรรดาโบราณสถานแบบเขมรหรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า "ปราสาท" ที่มีอยู่ในประเทศไทยมากกว่า ๑๐๐ แห่งนั้น "ปราสาทหินพิมาย" นับเป็นโบราณสถานแบบเขมรที่ก่อสร้างด้วยหินทราย มีขนาดใหญ่โตและสวยงามแห่งหนึ่ง

ปราสาทหินพิมาย ตั้งอยู่ในอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวจังหวัดออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๕๖ กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ ประมาณ ๒๘๖ กิโลเมตร โดยทางหลวงหมายเลข ๑ และหมายเลข ๒ ตามลำดับ ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ ๔ ชั่วโมง หากเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง จะมีรถโดยสารประจำทางจากจังหวัดนครราชสีมาถึงอำเภอพิมายตลอดทั้งวัน

เมื่อประมาณ ๑,๓๐๐ ปีมาแล้ว เมืองพิมาย หรือ "วิมายปุระ" เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอาณาจักรขอม ปรากฏชื่อในศิลาจารึกหลายแห่ง เช่น จารึกสมัยพระเจ้าอีศานวรมันที่ 1 (พ.ศ. ๑๑๕๘ - ราว พ.ศ. ๑๑๗๒) เรียกว่า "ภีมปุระ" และในจารึกปราสาทพระขรรค์ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔ - ราว พ.ศ. ๑๗๖๓) กล่าวถึงการที่พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ โปรดให้สร้างที่พักคนเดินทางพร้อมไฟ ๑๗ แห่ง ไว้ตามทาง (ถนน) จากเมืองพระนครไปสู่เมืองวิมาย หรือ "วิมายปุระ"

เมืองพิมาย หรือ วิมายปุระในสมัยนั้นคงเป็นเมืองที่มีความสำคัญไม่น้อย สังเกตได้จากข้อความในจารึก และความสวยงามใหญ่โตของโบราณสถานสำคัญกลางเมือง คือปราสาทหินพิมาย

ปราสาทหินพิมาย สร้างขึ้นในศาสนาพุทธนิกายมหายาน สันนิษฐานว่าเริ่มสร้างขึ้นในสมัยของพระเจ้าสุริยะวรมันที่ ๑ ราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖ มีหลักฐานคือศิลาจารึกที่พบ ณ ปราสาทหินแห่งนี้ ปรากฏชื่อพระเจ้าสุริยะวรมันที่ ๑ และระบุศักราช ๑๕๗๙ และ ๑๕๘๙ และรูปแบบทางศิลปกรรมของตัวปราสาทก็เป็นแบบศิลปะบาปวน ซึ่งเป็นศิลปะที่รุ่งเรืองในสมัยนั้น โดยมีลักษณะของศิลปะแบบนครวัด ซึ่งเป็นที่นิยมกันในสมัยต่อมาปนอยู่บ้าง ดังมีจารึกอีกหลักหนึ่งปรากฏอยู่ที่ประตูซุ้มระเบียงคดด้านทิศใต้ กล่าวถึงพระนามพระเจ้าธรณินทรวรมัน (๑๖๕๐ - ๑๖๕๖) และระบุศักราชตรงกับ พ.ศ. ๑๖๕๑ - ๑๖๕๕ อันเป็นช่วงต้นของศิลปะแบบนครวัด ปราสาทหินพิมายนี้ น่าจะสร้างขึ้นก่อนปราสาทนครวัดเล็กน้อย และคงจะมีการต่อเติมอีกครั้งในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ คือในราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ปราสาทแห่งนี้มีหลักฐานว่าได้รับการบูรณะมาแล้วหลายครั้ง คือ กรมหมื่นเทพพิพิธซึ่งหลบหนีภัยสงครามกับพม่าเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ได้มาพำนักและรวบรวมผู้คนตั้งตัวเป็นอิสระอยู่ที่เมืองพิมายนี้ ได้ให้การบูรณะครั้งหนึ่ง และกรมศิลปากรโดยศาสตราจารย์หม่อมเจ้ายาใจ จิตรพงษ์ และนายแบร์นาร์ด ฟิลิป โกรซ์ลิเย่ ชาวฝรั่งเศสเป็นผู้อำนวยการซ่อมร่วมกัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ - พ.ศ. ๒๕๑๒ ตามวิธีการซ่อมแบบอนัสติโลซิส คือการรื้อของเดิมออกเพื่อเสริมความมั่นคงของอาคาร แล้วจึงประกอบใหม่ให้คงรูปเดิม

หลังจากนั้นได้มีการบูรณะส่วนอื่น ๆ และปรับปรุงภูมิทัศน์ตลอดมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๒๔ กรมศิลปากรได้จัดทำ โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ขึ้นเพื่อเร่งบูรณะและปรับปรุงปราสาทหินพิมาย รวมทั้งโบราณสถานอื่นทั้งในเมืองและนอกเมืองพิมายด้วย อุทยานประวัติศาสตร์ พิมาย มีอาณาเขตเป็นเนื้อที่ทั้งสิ้น ๑๑๕ ไร่ เฉพาะเมืองพิมายมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง ๕๖๕ เมตร ยาว ๑,๐๓๐ เมตร

บรรณาลัยบนลานชั้นนอก

บรรณาลัย บริเวณใกล้ประตูซุ้มด้านด้านทิศตะวันตก มีซาก อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายกพื้นสูง ก่อด้วยหินทรายสีแดงอยู่สองหลัง มีประตู ด้านทิศใต้และทิศเหนือด้านละ ๓ ประตู ภายในอาคารใช้หินทรายสีแดงก่อเป็น ห้องรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๕×๑๕ เมตร มีหน้าต่างอยู่โดยรอบ

ทางเดินบนลานชั้นนอกเข้าสู่ตัวปราสาทมองดูเป็นกากบาท

ลานชั้นนอก ที่ลานนี้มีสระน้ำอยู่ ๔ มุม มุมละสระ เดิมมีวัดตั้งอยู่ สระทั้งสี่นี้คงจะเป็นของแต่ละวัดและคงขุดขึ้นภายหลังในสมัยอยุธยาตอนปลายเมื่อครั้งกรมหมื่นเทพพิพิธ มาตั้งก๊กเจ้าพิมายที่ปราสาทหินพิมาย ต่อมาวัดทั้งสี่นี้ได้ย้ายออกไปอยู่นอกบริเวณปราสาทหินพิมายหมดแล้ว

ต่อจากลานชั้นนอกเข้าไปจะเป็นระเบียงคด ซึ่งก่อยกฐานสูงจากพื้นดินประมาณ ๑ เมตร มีประตูซุ้ม ๔ ทิศ ภายในระเบียงคดมีทางเดินกว้าง ๒.๓๕ เมตร ทะลุถึงกันตลอดทั้ง ๔ ด้าน หลังคามุงด้วยแผ่นศิลาทรายสีแดงเหลื่อมกันขึ้นไปจนมีรูปร่างคล้ายกับประทุนเรือ ตามประตูซุ้มแต่ละทิศเดิมมีทับหลังประดับอยู่แต่ปัจจุบันหลุดลงมาเกือบหมด กรมศิลปากรได้นำไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิมาย แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าทับหลังชิ้นไหนเคยตั้งอยู่ที่ใด ส่วนใหญ่เป็นภาพสลักเล่าเรื่องเกี่ยวกับศาสนา หรือเรื่องราวในวรรณกรรมสำคัญ คือเรื่องรามายณะนั่นเอง

สระน้ำบนลานชั้นนอก

ทางเดินในประตูซุ้ม

ลานชั้นใน ประกอบด้วยอาคารโบราณสถานที่สำคัญ 4 หลัง อาคารที่สำคัญที่สุดคือ ปรางค์หินองค์ใหญ่ หรือที่เรียกกันว่า ปรางค์ประธาน ตั้งอยู่กลางลานชั้นใน สร้างด้วยหินทรายสีขาวสูง ๒๘ เมตร ฐานทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองขนาด ๒๒×๒๒ เมตร หลังคาเป็นรูปพุ่มมีการย่อมุมมาก และมีชั้นวิมานบัญชรประกอบเป็นชั้น ๆ มีรูปครุฑแบกอยู่ทั้งสี่ทิศ ซึ่งต่างจากปราสาทขอมอื่น ๆ ด้านทิศใต้ของปรางค์ประธานเป็นมณฑปที่เชื่อมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๘×๑๕ เมตร ด้านหน้าขององค์ปรางค์อยู่ทางทิศใต้ ซึ่งเป็นทิศที่หันหน้าไปยังเมืองพระนคร เมืองหลวงของอาณาจักรขอม เคยมีร่องรอยของถนนจากเมืองพิมายไปยังเมืองพระนครทางประตูเมืองด้านทิศใต้ ด้านหน้าของปรางค์ประธานไม่มีบันไดทางขึ้น ทางเข้าสู่ภายในปรางค์น่าจะเป็นทางด้านข้างของมุขที่ยื่นออกมาทางทิศใต้ เพราะด้านหน้านอกจากจะไม่มีบันไดแล้ว ยังมีร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่า เคยมีประติมากรรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่ ส่วนทางด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ของปรางค์มีร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่า เคยมีลูกกรงไม้ขนาดใหญ่ปิดอยู่ สันนิษฐานว่า เดิมคงจะมีประติมากรรมรูปเคารพตั้งอยู่ให้คนทั่วไปได้เคารพสักการะ โดยมิต้องเข้าไปภายใน ส่วนภายในปรางค์ประธานเป็นห้องสี่เหลี่ยมเล็ก เดิมคงจะตั้งรูปเคารพที่มีชื่อว่า "กมรเตงชคตวิมาย" ดังที่มีข้อความปรากฏอยู่ในศิลาจารึก แต่ปัจจุบันรูปเคารพนี้ได้สูญหายไปแล้ว ภาพสลักบนหน้าบันและทับหลังส่วนใหญ่เป็นภาพเล่าเรื่องรามายณะ ซึ่งคงเป็นเรื่องราวที่นิยมกันมากในขณะนั้น ส่วนทับหลังด้านในสลักเป็นภาพเกี่ยวกับศาสนาพุทธนิกายมหายานทั้งสิ้น

บนลานชั้นในมีปรางค์อีก ๒ องค์ องค์ข้างซ้ายก่อด้วยศิลาแลงเรียกกันโดยทั่วไปว่า ปรางค์พรหมทัต องค์ข้างขวาก่อด้วยศิลาทรายสีแดง จึงเรียกกันง่าย ๆ ว่า ปรางค์หินแดง

ครุฑแบกและกลีบขนุนปรางค์บนส่วนยอดของปรางค์ประธาน

หน้าบันทับหลังปรางค์ประธานเล่าเรื่องรามายณะ

ปรางค์ประธาน

ทับหลังปรางค์ประธานด้านในทิศตะวันตก เป็นภาพพระพุทธองค์ทรงเทศนาแก่พระยามาร

ทับหลังปรางค์ประธานด้านในทางทิศตะวันออก เป็นภาพพระโพธิสัตว์ไตรโลกยวิชัย

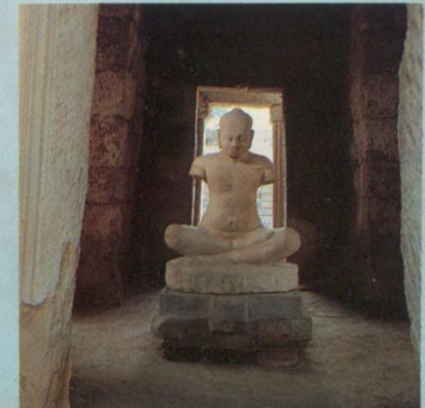
ปรางค์พรหมทัต มีฐานทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม ขนาด ๑๔.๕๐×๑๖ เมตร สูง ๑๕ เมตร สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ระหว่าง ปี พ.ศ. ๑๗๒๔ - พ.ศ. ๑๗๖๒ ภายในพบประติมากรรมหินทรายจำหลักเป็นรูปประติมากรรมฉลององค์ของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ที่เรียกกันว่า ปรางค์พรหมทัต ก็เพื่อให้เข้ากับตำนานพื้นเมืองเรื่องท้าวพรหมทัต พระเจ้าแผ่นดินในตำนานของเมืองพิมายนั่นเอง ปัจจุบันกรมศิลปากรได้เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และได้จำลองประติมากรรมดังกล่าวไปตั้งแสดงไว้แทน

ปรางค์พรหมทัต

ทับหลังภาพพระอาทิพุทธเจ้า

ประติมากรรมฉลองพระองค์พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (จำลอง)

ปรางค์หินแดง เป็นปรางค์ที่ก่อด้วยหินทรายสีแดง มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมเช่นเดียวกัน ขนาด ๑๑.๔๐×๑๕ เมตร มีมุขยื่นออกไปเป็นทางเข้าทั้ง ๔ ทิศ เหนือกรอบประตูทางเข้าทางด้านทิศเหนือมีทับหลังสลักเป็นภาพเล่าเรื่องในมหากาพย์ภารตะตอนกรรณะล่าหมูป่า

ทางด้านทิศเหนือมีอาคารอีกหนึ่งหลังตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน เรียกกันว่า หอพราหมณ์ เนื่องจากพบศิวลึงค์ทำด้วยหินทราย ๗ ชิ้น จึงเชื่อกันว่าอาคารหลังนี้คงจะเคยเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์ แต่เมื่อพิจารณาจากแผนผังของอาคารและตำแหน่งที่ตั้งแล้ว อาคารหลังนี้น่าจะเป็นบรรณาลัย หรือบรรณศาลา

ปรางค์หินแดง

ทับหลังเรื่องกรรณะล่าหมูป่า ปรางค์หินแดงด้านทิศเหนือ

โบราณสถานนอกกำแพงเมืองพิมาย

ท่านางสระผม คือท่าน้ำริมฝั่งลำน้ำเค็มเป็นซากสิ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลง ผังเป็นรูปกากบาทก่อฐานสูงขึ้นมาเป็นขั้น ๆ ตามความลาดเอียงของพื้นที่มีบันไดขึ้นลง ๓ ด้าน ท่าน้ำนี้เรียกกันว่าท่านางสระผม ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของเมืองพิมาย

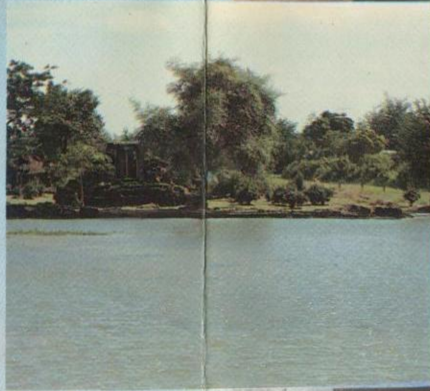
กุฏิฤาษีหรืออโรคยศาล (สระน้ำศิลาแลง)

สระน้ำโบราณ คือสระน้ำที่ขังน้ำไว้ใช้สำหรับเมืองพิมายมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีถึง ๖ สระคือ สระแก้ว สระขวัญ สระพลุ่ง สระโบสถ์ (สระในเมือง) สระเพลง และสระช่องแมว (สระนอกเมือง) นอกจากนี้ยังมีลำน้ำไหลผ่านอีกหลายสายโดยรอบ จนดูคล้ายกับพิมายนี้เป็นเกาะ คือทางด้านทิศเหนือมีแม่น้ำมูลไหลผ่านไปทางทิศตะวันออก ทิศตะวันตกมีลำน้ำจักราชไหลไปทางทิศใต้ไปบรรจบกับลำน้ำมูลที่ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จึงกล่าวได้ว่าเมืองพิมายในสมัยก่อนคงจะเป็นที่อุดมสมบูรณ์ และมีความสำคัญมิใช่น้อย

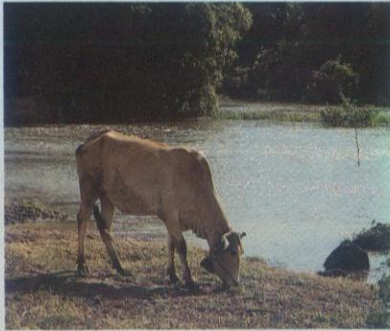
สระช่องแมว สระน้ำนอกเมือง

กุฎิฤาษีหรืออโรคยศาล

ประติมากรรมรูปวัชรสัตว์ พบที่กุฎิฤาษี

กุฎิฤาษี เป็นโบราณสถานในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ลักษณะเป็นปราสาทก่อสร้างด้วยศิลาแลง และหินทรายแดง มีมุขยื่นออกไปทางทิศตะวันออก มีวิหารขนาดเล็กหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ล้อมรอบด้วยกำแพงทำด้วยศิลาแลง นอกกำแพงมีสระน้ำก่อด้วยศิลาแลงเช่นกัน สันนิษฐานว่าน่าจะเป็น "อโรคยศาล" หรือ "สถานพยาบาล" ดังปรากฏศิลาจารึกอักษรขอมภาษาสันสกฤตที่พิมายหลักหนึ่ง มีข้อความเกี่ยวกับการสร้างอโรคยศาล เช่นเดียวกับข้อความในจารึกที่พบในอโรคยศาลแห่งอื่น ๆ กุฎิฤาษีตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของเมืองพิมาย ห่างจากสระช่องแมวประมาณ ๖๐๐ เมตร

ปราสาทหินพิมาย ได้ทำพิธีเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ เปิดให้ประชาชนเข้าชมตั้งแต่ เวลา ๗.๓๐ - ๑๘.๐๐ น. ทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ

พระพุทธรูปปาง[illegible]ปรก (จำลอง) พบที่ปรา[illegible]

ทับหลังภาพพิธีอัศวเมศ พบที่อาคารที่เรียกว่าธรรมศาลา

ทับหลังภาพกฤษณะปราบนาคกาลิยะ
ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

ทับหลังภาพพระพุทธรูปปางมารวิชัย
ด้านในปรางค์ประธานด้านทิศใต้

สิงห์และนาค หน้าบันไดทางเข้า

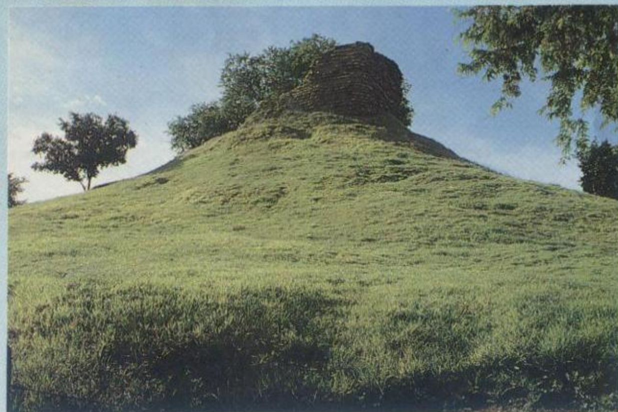
โบราณสถานในเขตกำแพงเมืองพิมาย

ประตูชัย ประตูเมืองทางด้านทิศใต้

ประตูเมือง บรรดาประตูเมืองทั้ง ๔ ทิศนั้น ประตูชัยด้านทิศใต้ นับเป็นประตูเมืองที่สำคัญที่สุด เพราะรับกับถนนโบราณที่ตัดผ่านมาจากเมืองพระนคร เข้าสู่ตัวปราสาท ลักษณะประตูเมืองมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีทางผ่านตลอดกลางประตู ทำให้ประตูถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน แต่ละส่วนมีห้องขนาด ๒.๑๐×๒.๙๐ เมตร ๒.๕๐×๑.๘๐ เมตร และ ๐.๘๐×๑.๗๕ เมตร ตามลำดับ อยู่ ๓ ห้อง ส่วนของหลังคาทุกห้องได้หักพังหมดแล้ว ต่อจากผนังห้องชั้นในของแต่ละส่วนชักปีกกาออกเป็นกำแพงก่อด้วยศิลาแลงสูงประมาณ ๓ เมตร ยาวด้านละ ๒๐ เมตร ถัดจากกำแพงศิลาแลงจะเป็นคันดินยาวตลอด ประตูเมืองทั้ง ๔ ทิศนี้ สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗

เมรุพรหมทัต เป็นซากโบราณสถานก่อด้วยอิฐ ปัจจุบันเป็นมูลดินทับถมจนเป็นรูปกลมสูงประมาณ ๓๐ เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๕๙ เมตร ที่เรียกว่าเมรุพรหมทัต เพราะเชื่อว่าเป็นที่ถวายเพลิงพระศพท้าวพรหมทัตตามตำนานนั่นเอง แต่จากลักษณะการก่อสร้างเข้าใจว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย เมรุพรหมทัตนี้อยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของปราสาทหินพิมาย

เมรุพรหมทัต

ธรรมศาลา เป็นอาคารสร้างด้วยหินทรายสีแดง ผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๒๖×๓๕.๑๐ เมตร มีบันไดทางเข้าด้านทิศตะวันออก ภายในอาคารแบ่งออกเป็นสองห้อง ธรรมศาลานี้อยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของสะพานนาคก่อนเข้าสู่ปราสาท ปัจจุบันยังไม่ทราบว่าโบราณสถานแห่งนี้ใช้ทำอะไร อาจเป็นที่ประทับของบุคคลชั้นสูงที่มาประกอบพิธีทางศาสนา ที่ธรรมศาลานี้ได้พบทับหลังศิลปะแบบเขมรในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งคงสร้างขึ้นร่วมสมัยกับตัวปราสาทหิน

อาคารที่เรียกกันว่าธรรมศาลา

